Opgang, 24 december 2025

Teksten

1 – Guilielmus Messaus (1589-1640) (arr. Louis Peter Grijp): "Het viel eens hemels dauwe" (Camerata Trajectina)

Dit kerstlied is gedicht op een destijds bekende melodie (d.i. een contrafact), maar het is niet duidelijk of er eerder een wereldlijke of geestelijke tekst was; er was eerder ook al een middeleeuws geestelijk lied op deze melodie. Die melodie is te vinden in het Antwerps Liedboek en de Souter Liedekens. De wereldlijke tekst uit het Antwerps liedboek is een meiliedje, waarin twee minnaars bij elkaar de nacht doorbrengen (‘den tijt sal noch wel keeren / dat ghi sult zijn verblijt.’). In de tekst van dit kerstlied wordt Josef juist door de engel overtuigd van Maria's onbevlekte ontvangenis.

1. Het viel eens hemels dauwe
in een cleyn maeghdeken,
ten was noyt beter vrouwe,
dat deed’ een kindeken,
dat van haer was geboren,
en sy bleef maget fijn,
o maghet uytvercoren,
lof moet u altoos sijn.

3. Al van den hemels Troone
sprac hem den Enghel aen,
o Joseph, Davidts soone,
o uytvercoren man,
blijft noch beyde te gader,
‘t is boven menschen cracht,
dat[1] Godt almachtigh vader,
in haer dus heeft ghewracht[2].

2. Die maghet ginck met kinde,
geen swaerheyt ginck haer aen,
als Joseph dat versinde[3],
den goeden weerden man,
hy docht: ick wilse laten,
‘k en ben den vader niet,
en trecken mijnder straeten[4],
eer my meer schand' geschiet.

1 = wat
2 = gemaakt
3 = doorhad
4 = ga ervandoor

2 – Georg Philippe Telemann (1681-1767): Ouverture-Suite "À la pastourelle", TWV 55:F7, deel 1 (La Festa Musicale)

Het eerste deel van een Ouverture-Suite voor orkest, in een "herderlijke" muziekstijl zoals in Telemann's tijdperk graag werd gebruikt voor "kerstmuziek", bijvoorbeeld ook door Bach en Corelli.

3 – Joannes Berckelaers (c.1630-c.1700): "Noyt en wasser soeter nacht" (Camerata Trajectina)

Van Berckelaers’ leven is eigenlijk niets bekend, behalve dat hij blind was en maar liefst vijf boeken Cantiones Natalitiæ publiceerde, in de periode van 1667 tot ca. 1695. Cantiones Natalitiæ zijn 17e-eeuwse meerstemmig gezette kerstliederen uit de Spaanse Nederlanden.

1. Noyt en wasser soeter nacht,
noyt en wasser blijder tijdingh,
voor het menschelijck gheslacht.

2. Singht triumph met soeter sanck,
wilt de aerde nu vervullen
met ghespel en snaer-geklanck.

Refrein:
Blaest de cornetten, steckt de trompetten, maeckt
met orgelpijpen soet gheschal.
Want onsen Coninck, soeter als honinck,
is nu gheboren in dit aertsche dal.

Vervolg op pagina 2

4 – Jan Pietersz. Sweelinck (1561-1621): Variaties over "Ons is gheboren een kindekijn", SwWV 315 (Johannette Zomer, sopraan; Siebe Henstra, klavecimbel)

Dit kerstlied is een Nederlandse vertaling van een lied in enkele middeleeuwse manuscripten, voor het eerst gepubliceerd in 1582 in de Finse bundel Piae Cantiones, onder de titel Puer nobis nascitur. Alleen de eerste strofe wordt hier gezongen, gevolgd door de liedvariaties van Sweelinck, die zowel voor klavecimbel als orgel zijn geschreven. Sweelinck was een ware meester in improvisatie- en variatietechniek.

Ons is gheboren een kindekijn
noch claerre[1] dan die sonne;
dat sal ons alle vroude[2] sijn
al totter enghelen wonne[3].

1 = helderder
2 = vreugde
3 = blijdschap

5 – Anoniem (reconstructie R.A. Rasch): "O herders laet u boxkens en schaepen" (Camerata Trajectina)

Ook dit lied is een contrafact. In Haarlemsche mei-bloempjes, 1649, is het bekend onder de titel (en tekst) Vulcanusdans, waarin Mars en Venus 'het lieve minnespel hanteren'.

1. O herders, laet[1] u bocxkens en schaepen;
den Godt en heer, diet al heeft geschapen,
is voor u gehoren,
die waert verloren,
in cribbe geleijt in eene stal.
Godt mensche door Adams val,
in doecxkens gewonden,
sal worden gevonden;
de moeder en maget is een;
Godt vaeder is vaeder alleen.
Sa, ras, herderkens, op de been!
Herderkens loopt, loopt, …
(Wy loopen, wy loopen, wy loopen).
Herderkens loopt, loopt, …
herderkens, noch eenen keer;
morgen comen wy weer!

2. Comt, laet ons gaen besoecken, in doecken,
dat kindeken teere, des werelts heere,
die van onse kudden
den wolf sal schudden,
die voor ons in een cribbe leijt,
soo heeft ons den Engel geseijt.
Die herders songen,
die lammerkens sprongen,
die aerde was vol van vreucht;
sij songen Godts glori en deucht,
voor de menschen, peys ende jeught.
Kindeken slaept, slaept, …
(Wy wiegen, wy wiegen, wy wiegen).
Kindeken slaept, slaept, …
na, na, na, kindeken teer,
sus, sus, sus, en crijt niet meer.

1 = verlaat

3. Maer eer wy gaen al dander opwecken,
eer wy van hier naer Bethleem trecken,
wat sullen wy geven,
om niet te beven
in desen seer langen couden nacht?
Soo dient hem een velleken sacht.
Soo tcrijten sal willen,
wy sullen het stillen
met spelen en met gesanck,
en singen, den geheelen nacht lanck,
onder ons, al mit soet geclanck:
Singen na, na, na, …
(Spelen na, na, na,na, na)
Singen na, na, na, …
na, na, na, kindeken teer,
sus, sus, sus, en crijt niet meer.

Vervolg op pagina 3

6 – Johann Vierdanck (1605-1646): "Ich verkündige euch grosse Freude" (Weihnachtskonzert), Geistliche Concerte, deel 1, no. 21 (a 2) (Cappella Figuralis, o.l.v. Jos van Veldhoven)

Voor twee zangstemmen, twee melodieinstrumenten en basso continuo.

Ich verkündige euch große Freude, die allem Volk widerfahren wird, alleluja.
Denn euch ist heute der Heiland geborn, welcher ist Christus der Herr in der Stadt David, alleluja.
Und das habt zum Zeichen, ihr werdet finden das Kind in Windeln gewikkelt und in einer Krippen liegen, alleluja.
Ehre sei Gott in der Höhe und Friede auf Erden und den Menschen ein Wohlgefallen.
Alleluja.

Ik verkondig u grote vreugde, die alle volken ten deel zal vallen, halleluja.
Want heden is voor u de Heiland geboren, dat is Christus de Heer in de stad van David, halleluja.
En dit zal u een teken zijn, u zult het kind vinden in doeken gewikkeld en liggend in een kribbe, halleluja.

Ere zij God in den hoge en vrede op aarde en in de mensen een welbehagen.
Halleluja.

7 – Morten Lauridsen (1943): "O magnum mysterium" (a 8) (Octarium)

O magnum mysterium is een van oorsprong middeleeuws responsoriegezang uit de metten voor kerstmis. Het beeld van de os en de ezel is niet terug te vinden in het evangelie van Lucas, maar komt voor in Jesaja 1:3 (Een rund herkent zijn meester, een ezel weet wie zijn voederbak vult, maar Israël mist elk inzicht, mijn volk leeft in onwetendheid).
De tekst van O magnum mysterium is door de eeuwen heen door veel componisten getoonzet.
De componist Lauridsen geeft aan dat dit koorwerk geïnspireerd was door de symboliek van de Maagd Maria die hij zag in Francisco de Zurbaráns “Stilleven met citroenen, sinaasappels en een roos”. Tegen de Wall Street Journal zei hij dat de vruchten in het schilderij paasvruchten zijn, die de hernieuwing van de lente symboliseren.

O magnum mysterium et admirabile sacramentum ut animalia viderent Dominum natum jacentem in praesepio!
Beata Virgo, cujus viscera meruerunt portare Dominum Christum.
Alleluia

O groot mysterie en wonderbaarlijk sacrament dat dieren de pasgeboren Heer mogen aanschouwen liggend in een kribbe.!
Gelukkige maagd, wier schoot het waard was Christus de Heer te dragen.
Halleluja.